

ФОРМУВАННЯ У ДІТЕЙ МОТИВАЦІЙНОЇ ГОТОВНОСТІ ДО ШКІЛЬНОГО НАВЧАННЯ

Грузинська Інна

м. Київ

На сьогоднішній день досить велика кількість учнів є невстигаючими у навчанні, і річ не в складних програмах викладання навчального матеріалу, чи занадто вимогливих вчителів, а в тому, що діти психологічно мало підготовлені до навчання в школі. У першу чергу, проблема криється в слабкій мотивації, нерозумінні своєї нової, внутрішньої позиції школяра. Саме тому необхідно звернути увагу на розвиток мотиваційної готовності ще в дошкільних закладах.

Адже, доведено, що в дітей, які не готові до систематичного навчання, важче і довше проходить період адаптації, в них частіше проявляються різноманітні труднощі в навчанні. Бо, дошкільний період є сенситивним для формування багатьох здібностей і якостей дитини.

Значення ступеня підготовленості, або так званої «шкільної зрілості» важко переоцінити на даному етапі розвитку суспільства, коли саме підготовка дітей, її ефективність визначає успішність подальшого розвитку особистості, підвищення рівня навчання й сприятливе професійне становлення.

Перехід дитини з дитячого садка у школу є важливим етапом її життя, в яке входить навчання – діяльність обов'язкова, відповідальна, що потребує систематичної організованої праці. Вона ставить перед нею завдання послідовного, цілеспрямованого засвоєння знань, узагальнених і систематизованих в основах наук, що передбачає зовсім іншу, ніж у дошкільному дитинстві, структуру її пізнавальної діяльності.

Проблема підготовки до школи є досить складною і багатоаспектною. Так вважають багато психологів – науковців серед яких Л. І. Божович, С. О. Ладовір та інші.

Готовність дитини охоплює всі сфери життя та діяльності майбутнього першокласника. Тому проблема психологічної підготовки є однією з важливих у формуванні розвиненої особистості.

За визначенням Т. В. Дуткевич психологічна готовність – це один з найважливіших підсумків психічного розвитку дитини в період дошкільного дитинства [4, 276].

Вчені О. В. Запорожець, Д. Б. Ельконін, Л. С. Виготський, І. В. Дубровіна, виділяють інтелектуальну й особистісну готовність дитини до навчання в школі. Останнє вимагає наявності свідомого рівня розвитку соціальних мотивів поведінки й морально-вольових якостей особистості.

За даними Л. А. Венгера, В. В. Холмовской, Л. Л. Коломінського, Е. Е. Кравцової, О. М. Дьяченко та інших в структурі психологічної готовності прийнято виділяти наступні компоненти: мотиваційний, розумовий, вольовий, емоційний. Однак психологічна готовність не зводиться до простої сукупності її компонентів, а складає єдине ціле. У разі неготовності до навчання в школі кожен з цих компонентів може потребувати свого формування.

Готовність до навчання дитини дошкільного віку на думку ряду вчених (Б. Г. Ананьєв, Дж. Аتكінсон, Л. І. Божович та ін) перш за все, визначає її мотиваційна готовність, яка включає в себе достатньо розвинену потребу в знаннях, вміннях і бажання дитини їх вдосконалювати. Саме відсутність мотиваційної готовності тягне за собою величезну кількість труднощів, які будуть суперечити успішності систематичного навчання дитини в школі.

Під мотиваційною готовністю розуміють бажання вчитися, ставлення до школи і навчання як до серйозної діяльності [5, 429-430]. Дитина приходить у школу з певною мотивацією. Розвиток мотивації шкільного навчання передбачає формування уявлень дошкільника про те, яким буде навчання в школі, знань про те, яким буде його завтрашній день і підготовку дитини до нього як до радісної події.

Нове ставлення дитини до навколишнього середовища, що виникає при надходженні в школу, Л. І. Божович назвала «внутрішньою позицією школяра», вважаючи цей новотвір критерієм готовності до навчання в школі [3, 49]. Це психологічне новоутворення виникає в кінці дошкільного віку і є сплавом двох проблем – пізнавальної і потреби в спілкуванні з дорослими на новому рівні. Саме їх поєднання дозволить дитині свідомо сформулювати свої наміри і цілі.

Майбутньому школяреві необхідно довільно управляти своєю поведінкою, що стає можливим при сформованій ієрархічній системі мотивів. Кажучи про мотиви навчання в структурі готовності до школи, маються на увазі ті чинники зовнішнього і внутрішнього характеру, які спонукають діяльність дитини, направлену на засвоєння нових знань на даному етапі розвитку, і які можуть служити основою для формування власне учбових мотивів. Власне учбовий мотив (усвідомлена потреба в придбанні знань і розвиток своїх здібностей) формується в процесі шкільного навчання.

Визначну роль мотиваційної готовності дитини до шкільного навчання підкреслює у своїх роботах Л. І. Божович. Вона виділяє дві групи мотивів навчання:

- широкі соціальні мотиви навчання, або мотиви пов'язані «з потребами дитини у спілкуванні з іншими людьми, з бажанням учня зайняти певне місце в системі доступних йому суспільних відносин».
- мотиви, пов'язані безпосередньо з навчальною діяльністю, або «пізнавальні інтереси дітей, потреба в інтелектуальній активності і в оволодінні новими вміннями, навичками і знаннями» [1, 233].

Кожний з мотивів в тій або іншій мірі присутній в мотиваційній структурі дитини 6-7 років, кожний з них робить певний вплив на формування і характер його учбової діяльності. Для кожної дитини ступінь вираженості і поєднання мотивів навчання індивідуальні.

Кажучи про мотиваційну готовність дітей до навчання, слід також мати на увазі потребу в досягненні успіхів, відповідну самооцінку. Потреба досягнення успіхів у дитини, безумовно, повинна домінувати над боязню невдачі, діти повинні проявляти якомога менше тривожності. Важливо, щоб їх самооцінка була адекватною, а рівень домагань був відповідним реальним можливостям, що є у дитини.

Формування мотиваційної готовності до школи забезпечується спільними зусиллями вчителів, батьків, вихователів. Завдання дитсадка – розкрити батькам значення дошкільного періоду в загальному розвитку дитини. Кожна родина в міру своїх можливостей знайомить дитину з навколишнім світом, дає певні

знання, уявлення. Тому з'являється ще одна проблема, яка на сьогоднішній день є досить глобальною. Це проблема сім'ї.

З метою формування в дітей мотиваційної готовності до школи, враховуючи здобутки видатних психологів і науковців ми можемо запропонувати такі ігри та методики:

- Ігри з формування навичок навчальної діяльності;
- Використовувати діагностичні методики для виявлення позитивного ставлення до школи: «Навчальна мотивація» автор М. Р. Гінзбург; «Малюнок школи» автор Т. Нежнова; методика щодо вивчення домінування пізнавального чи ігрового мотивів (розроблено Н. Й. Гуткіною); бесіда щодо виявлення внутрішньої позиції школяра (розроблено Н. Й. Гуткіною);
- Бесіда «Школа»;
- Гра на прийняття «позиції школяра», зменшення рівня тривожності, страхів, пов'язаних зі школою;
- Методика «Уяви собі...» (За Н. Гуткіною);
- Гра «Ланцюжок», Гра «Школа-казка», Гра «Пантоміма», Гра «Я готуюсь до школи», Гра «Сокіл і лис», Гра «Пташка», Гра «Я малюю школу»;
- Вправа «Я не можу – я можу – я спробую»;
- «Графічний диктант»;
- Ігри для активізації відомостей і формування адекватного уявлення дитини про школу. «Я йду до школи» (За програмою С. В. Буцкіної) [2, с.49-51].

Отже, підводячи підсумок, можемо сказати, що формування мотивів навчання і позитивного відношення до школи є однією з найважливіших задач педагогічного колективу ДНЗ і сім'ї в підготовці дітей до школи. Адже, як зауважила Л. І. Божович, найбільш значущим для успішності у навчанні є розвиток мотиваційної сфери дитини, яку потрібно формувати і вдосконалювати спільними зусиллями з батьками, педагогами та вихователями.

Тож підтримуйте в дитині її прагнення стати школярем. Ваша щира зацікавленість у її шкільних справах і турботах, серйозне ставлення до її перших досягнень і можливих труднощів допоможуть першокласникові підтвердити значимість його нового статусу й діяльності.

Використана література:

- 1.Божович Л.И. Личность и ее формирование в детском возрасте / Психология личности: хрестоматия. - Самара, 2000. - 464 с.
- 2.Буцкіна С. Проблема формування мотиваційної готовності дітей до навчання в школі // Рідна школа. – 2001. – N 10. – С. 49-51.
- 3.Волошина В.Готуємо дитину до навчання в школі // Рідна школа.-2003.- №6.-с.49-53.
- 4.Дуткевич.Т.В. Дошкільна психологія: 2- ге видання. Навч. Пос. – К.: Центр учбової літератури, «2009. – 392с.
- 5.Поніманська.Т.І.Дошкільна педагогіка:навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів.-К.:»Академвидав»,2006.-456с.